

11

POMPSTATIONSGEBOUW
PROVINCIALEWEG 1

Sinds 1874 filterde het Haagse duinwaterleidingbedrijf water uit de duinen en bood dit aan aan de inwoners van Zuid-Holland. In 1935 startte men met het winnen van water uit de Lek, omdat

de voorraden duinwater onvoldoende bleken te zijn. De proefinstallatie die aanvankelijk is aangelegd bleek een succes waarna in 1939 opdracht werd gegeven voor het ontwerpen en bouwen van een filtergebouw. De Tweede Wereldoorlog vertraagde de bouw. Het water uit de Lek werd hier voorgezuiverd om daarna in Scheveningen door zand te worden nagezuiverd. Voor het transport is naast een standpijp voor de drukregeling in de leidingen ook 45 km pijpleiding van 1,40 meter doorsnede aangelegd. In 1955 opende koningin Juliana dan eindelijk het gebouw. Door vervuiling wordt sinds 1976 water opgepompt uit de Afgedamde Maas bij Brakel en naar Bergambacht getransporteerd voor voorzuivering. Hierna gaat het

water naar de duinen tussen Monster en Katwijk voor een filterperiode van circa twee maanden. Diverse architecten, waaronder J.M. Luthmann, B. Roth en A.D. Copier hebben meegewerkt aan het complex. Luthmann is vooral bekend om zijn ontwerp voor het radiotelegrafisch zendstation in Kootwijk. Alle gebouwen en bruggen van het complex zijn een goed voorbeeld van de industriële architectuur in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid die tijdens de jaren '30 populair was. Dit blijkt uit de functionalistische vormgeving (vorm volgt functie), blokachtige compositie, sobere baksteengevels, verticale en horizontale vensterstroken, licht gebogen daken en getoogde vensters.

ROUTEBSCHRIJVING WANDELING ± 3,1 KM

Start bij **1**: Molen Den Arend. Vanaf het terrein RA (rechtsaf) Molenlaan, erna RA Hoofdstraat. Aan de linkerkant zijn **2** en **3**. Vervolg Hoofdstraat tot huisnummer 104 voor **4**. Vervolg Hoofdstraat. Tegenover Oskam is de steeg die leidt naar **5**. Vervolg Hoofdstraat (later Raadhuisstraat). Aan de rechterhand is **6**, schuin tegenover is **7**. Loop door tot Kerkplein en loop tegen de klok in om **8**: Nederlands Hervormde kerk heen. Vervolg route in Voorstraat. RA Burg. Uilkenstraat richting rotonde. Steek rotonde RD (recht door) over en ga Dijklaan in. Dijklaan buigt af naar rechts. RA bruggetje over naar Arend van Arkellaan. Weg gaat over in Terreplein en Palissade waar **9** is. Keer terug naar Arend van Arkellaan, loop tot Dijklaan. U kunt RA nog 500 meter doorlopen naar **10** en dan terugkeren (dit is optioneel). Anders LA (linksaf) Dijklaan richting rotonde. Vanaf Dijklaan rotonde RD oversteken, dan LA Parallelweg. Weg gaat over in wandelpad Parallelweg en Molenpad. Even voor de bocht naar rechts is uitzicht op **11** met hoge toren. Volg Molenpad langs N207, ook hier zicht op 11. Het pad komt uit bij molen Den Arend.

Bergambacht is waarschijnlijk ontstaan in de 12e eeuw rond twee donken die boven het landschap uitstaken. Op de ene donk werd de kerk gebouwd en ten zuiden ervan, op de iets lagere, een kasteel. Eeuwenlang had het dorp een agrarisch karakter. Men leefde van veeteelt, verbouwde hennep voor de touwindustrie en ving vogels en vissen. De ontsluiting van Bergambacht ontstond eind 19e eeuw, begin 20e eeuw met de ontwikkeling van een bootdienst over de Lek en later een spoorverbinding tussen Gouda en Schoonhoven. Die treinverbinding werd in 1942 weer opgeheven. De werkelijke doorslaggevende ontsluiting, die mede leidde tot de stormachtige ontwikkeling van het dorp, werd ingeluid door de aanleg van de N210 en de N207. Bergambacht ligt op het snijpunt van deze 'levensaders' van de Krimpenerwaard. Was de timmerindustrie tot in de jaren '80 van de vorige eeuw sterk bepalend voor de werkgelegenheid, inmiddels is deze grotendeels verdrongen door een scala aan andere bedrijvigheden zoals transport, handel en schone industrie.

Het dorp is uitgegroeid tot een dynamische plek waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een belangrijke persoon uit Bergambacht was Jan Blanken die er in 1755 is geboren. Op 20-jarige leeftijd werd hij benoemd tot opzichter van de eilanden Voorne, Goeree en Overflakkee. Jan Blanken is bekend geworden door zijn werk aan dijken en sluisen. De aanleg van het Noordhollandsch Kanaal was zijn grootste project. Deze vaartroute tussen Den Helder en Amsterdam is sinds 1824 in gebruik.

COLOFON

Beeld, tekst en input: Historische vereniging Bergambacht, Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Lyanne de Laat, OpenStreetMap als open data (onder OdBL) **Eindredactie en coördinatie:** Lyanne de Laat, Nancy Markus **Opmaak:** Studio Kontakt Mediapartners **Uitgave:** gemeente Krimpenerwaard, T 14 0182, E info@krimpenerwaard.nl, www.krimpenerwaard.nl, f gemeentekrimpenerwaard

MOLEN DEN AREND
MOLENLAAN 14A

De molen is in 1869 gebouwd in opdracht van molenaar J. Spruytenburg als vervanger van een eerdere wipkorenmolen op dezelfde plaats. De molen werd gebouwd door Gebr. Van der Straaten die in de Hoofdstraat een 'timmermans- en molenmakersaffaire' hadden. Na het overlijden van Jan Spruytenburg in 1882 heeft de molen talloze eigenaars gehad. Diverse restauraties zijn in de loop der tijd uitgevoerd. Den Arend is nu de enige nog graan malende molen in de Krimpenerwaard.

VOORMALIGE CHRISTELIJKE SCHOOL EN ONDERWIJZERSWONING
HOOFDSTRAAT 104 EN 111

Op Hoofdstraat 104 is de voormalige Christelijke School die is gebouwd in 1883. De Openbare Lagere School stond destijds aan de Raadhuisstraat, maar deze is stapsgewijs gesloopt en verbouwd ten behoeve van het gemeentebestuur. In 1986 werd het laatste gedeelte afgebroken. Tegenover de voormalige Christelijke School staat de voormalige hoofdonderwijzerswoning op Hoofdstraat 111. Deze woning is gebouwd in 1928.

T'ING VAN 'T DURRUP
HOOFDSTRAAT 139

Dit gebouw in de stijl van de Jugendstil is een voormalige dokterswoning met praktijkruimte en apotheek. Doktoren hadden in de 19e en begin 20e eeuw een belangrijke maatschappelijke functie; ze waren de notabelen van het dorp.

VOORMALIGE STOOMTIMMERFABRIEK
HOOFDSTRAAT 125

In 1902 startte C. van der Straaten de eerste timmerfabriek in Bergambacht. Hij werd daarmee de grondlegger van een langdurig florerende bedrijfstak. Hij begon met acht personeelsleden. In 1913 ging de fabriek over op W. van Meggelen en J.P. de Swart. In 1917 trok De Swart zich terug en stichtte met Ammerstollenaar C. Zanen aan Bergstoep in 1918 timmerfabriek 'De Concurrent'.

De woning ligt aan een kruising en vroeger heette ze 'Viersprong'. Het pand vormt de beëindiging van een perceelsgewijs ontwikkelde gevelwand. Door de ligging heeft de woning een markante positie binnen de stedenbouwkundige ruimte van het dorpscentrum. Ten tijde van de bouw lag de woning aan de rand van het dorp en alleen aan de overzijde was al enige bebouwing. Huisarts Van de Loo gaf in 1896 opdracht voor de bouw van het huis. Hij deed na drie jaar zijn praktijk over aan dr. N. Bouman en hierna zijn er nog enkele dokters geweest. Dokter J.N.B van der Grient was de vooraatste bewoner van het doktershuis. Hij nam in 1977 afscheid, waarna dr. G.B. de Kool zijn praktijk voortzette. De Kool heeft zijn praktijk beëindigd en daarmee verloor het huis de functie als dokterswoning.

In 1924 verwoestte een brand de fabriek aan de Hoofdstraat. Deze werd niet meer herbouwd. C. Terlouw kocht de opstallen en terreinen en begon hier wat later zijn garagebedrijf zou worden. In 1923 startten vijf medewerkers van Van Meggelen de timmerfabriek 'Samenwerking' aan de Hoofdstraat op de plek van het huidige H.B. Nederburghplein. In 1931 gingen de firmanten uit elkaar en begonnen ze aan de Dijklaan timmerfabriek 'Bouter en Zonen'. Aan de Schoonhovense Kerkweg ontstond in dat jaar timmerfabriek 'Berga'. In 1924 begon Klaas Kleijn een meubelfabriek aan de Parallelweg. Hij ging later over tot het produceren van timmerwerk. J.A. de Jong startte in 1933 in Bovenberg zijn timmerfabriek. Deze is nog in bedrijf. Van eerdere genoemde fabrieken staan alleen de gebouwen van 'Bouter en Zonen' aan de Dijklaan en die van 'De Concurrent' op Bergstoep er nog.

ONTMOETINGSKERK
HOOFDSTRAAT 60

De eerste steen van deze Ontmoetingskerk is gelegd op 18 maart 1868,

getuige de gedenksteen in de muur. De kerkgemeente begon in 1868 als Gereformeerde Gemeente onder 't kruis, daarna als Christelijke Gereformeerde Gemeente. Deze gemeente is opgeheven op 16 september 1885. Per 23 augustus 1891 is de gemeente opnieuw gesticht als Nederlands Gereformeerde Kerk (vanaf 1892 kortweg Gereformeerde Kerk). De eerste predikant die aan de gemeente verbonden is geweest was J. Schotel (juni 1872-oktober 1873).

Geniet van ons prachtige erfgoed!

PAND MET IJSELSTENEN
RAADHUISSTRAAT 8-10

Dit pand is een rijksmonument en met ijsselstenen opgetrokken. Deze zijn veel in deze regio gebruikt. Het is de voormalige woning van de familie Van den Oever die achter het pand een timmerbedrijf had. De woning is prachtig gerestaureerd en wordt nu particulier bewoond.

NEDERLANDS HERVORMDE KERK
KERKPLEIN

De Nederlands Hervormde kerk is gebouwd op het hoogste punt van het dorp, de donk met een uitloper naar het noorden. Oorspronkelijk was dit een Romaanse kerk en waarschijnlijk gebouwd in de 13e eeuw. Stormen en branden bleven de kerk niet bespaard. De Geldersen verwoestten de kerk in de 16e eeuw en in de 17e eeuw stortte het koor in door een hevige orkaan, dezelfde orkaan die voor altijd de kerk van de domtoren in Utrecht scheidde. In 1891 brandden de kerk en toren volledig af, waarbij veel rouwborden en geschriften verloren gingen. In de zuidelijke muur van de toren is een steen gemetseld die herinnert aan het knekelhuis dat hier ooit stond, toen men nog in en rond de kerk werd begraven. Grafresten van geruimde graven werden in het knekelhuis buiten de kerk bijeengebracht. De steen herinnert aan een 'beenhuis' dat in 1710 tegen de toren kwam te staan. De tekst luidt: *'Wat gy nu bent was ick voor desen. Wat ick nu ben sult gy oock wesen'*. Hierboven staan de namen van kerkrentmeesters Geen Jans Kasteleyn, Wigger Pietersen en Cornelis Louwen.

RAADHUIS
RAADHUISSTRAAT 5

Met de invoering van de Gemeentewet in 1851 verdween de bestuurlijke indeling van dorpen en steden en vervielen oude stedelijke privileges. Er kwamen gemeenten met als uitgangspunt een gekozen gemeenteraad, waarmee gemeenten diverse taken kregen. In de eerste jaren werden ambtenaren vaak gehuisvest in bestaande gebouwen en kwam de raad bijeen in een herberg of café. Afhankelijk van de financiële draagkracht van de gemeente en de noodzaak voor extra ruimte werd een nieuw gemeentehuis gebouwd. In Bergambacht was het raad-

huis gevestigd in een lokale herberg. Toen deze niet meer voldeed, werd een nieuw gebouw met alleen een raadhuisfunctie gebouwd. Vanwege de klokkentoren en het (lage) bordes is het raadhuis ook als zodanig herkenbaar. Na de herindeling in 2015 heeft het raadhuis zijn functie verloren, maar hier is nog wel een gemeentekantoor. Tijdens openingstijden is in een vitrine een 17e-eeuws brandijzer in de vorm van een wapenschild met hierop de arend van 's Heeraartsberg te bekijken. Het raadhuis is gebouwd in de stijl van de neo-rennaissance, een populaire bouwstijl in Nederland tussen 1875 en 1915. Deze stijl ontstond uit de behoefte om in nieuwe gebouwen de historie van het land, met name de Gouden Eeuw, te weerspiegelen. Typische architectonische motieven uit de 17e eeuw, zoals spekbanden, cordonlijsten, hoekstenen, spaarveldomlijstingen en aanzet- en sluitstenen, werden opnieuw toegepast. Het raadhuis laat deze rijke versieringen duidelijk zien. De klokkentoren illustreert daarnaast de openbare functie van het gebouw. De klok functioneerde om mensen bijeen te roepen of te verwittigen.

VOORMALIG SLOT 'S HEERAARTSBERG
PALISADE/TERREPLEIN

Bergambacht is gebouwd op twee donken. Op de noordelijke donk staat de kerk en op de zuidelijke stond kasteel 's Heeraartsberg. Hier woonde Haparen van den Berg, heer van de ambachts-

heerlijkheid. Hij had verschillende bestuurlijke taken en rechten. In het begin van de 16e eeuw is het kasteel verwoest en rond 1620 kwam er een nieuw 'Heeren Huys op den Berch'. Eeuwenlang werd dit gebouw bewoond door ambachtsheren, maar in de 19e eeuw raakte het in onbruik. De oude slotgracht werd in 1901 gedeeltelijk gedempt om plaats te maken voor de spoorlijn tussen Schoonhoven en Gouda en enkele jaren later is het 'Heeren Huys' gesloopt. De huizen die er nu staan zijn zo gebouwd dat ze op een kasteel lijken. Tevens valt op dat de doorgaande weg als belangrijke verbinding nog altijd langs deze locatie loopt, net als de spoorlijn dat destijds deed.

WATERTOREN
DIJKLAAN 71

Deze kenmerkende watertoren is een belangrijk oriëntatiepunt, voornamelijk vanwege de gekleurde kap. Architect P.D. Stuurman ontwierp in 1937 de 45 meter hoge toren samen met bijbehorende dienstwoning. De stijl is die van het zakelijk expressionisme. Stuurman ontwierp ook het filtergebouw en de brug met lantaarns bij de entree die rond 1960 zijn bijgebouwd. In 1937 kwam de drinkwaterleiding voor de gemeenten Stolwijk, Vlist, Berkenwoude en Ammerstol ook gereed, waarmee dit gebied een van de laatste van Nederland was dat aangesloten werd op het waterleidingnet. De watertoren heet daarom 'De Vijf Gemeenten'. De inhoud van het betonnen vlakbodemreservoir is 360 m³. De toren heeft dienstgedaan tot 1988.